
 EUI-SANT PAU Centre adscrit a la URB	GRAU INFERMERIA - EUI SANT PAU	 HOSPITAL DE LA SANTA CREU I SANT PAU <small>FUNDACIÓ DE GESTIÓ SANITÀRIA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA</small>
---	---------------------------------------	---

Guia docent de l'assignatura "Pràcticum V"	2022/2023
Codi: 106124	
Crèdits ECTS: 12	

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500891 Infermeria	OB	3	2

Contacte	Utilització d'idiomes
<p>Responsable: De Francisco Prófumo, Seyla sdefrancisco@santpau.cat</p> <p>Professors: De Francisco Prófumo, Seyla sdefrancisco@santpau.cat</p> <p>Hernandez Martínez-Esparza, Elvira ehernandezma@santpau.cat</p> <p>Serret Serret, Maria MSerret@santpau.cat</p> <p>Ricart Basagaña, Maite MRicart@santpau.cat</p>	<p>Llengua vehicular majoritària: Català</p> <p>Grup íntegre en anglès: No</p> <p>Grup íntegre en català: No</p> <p>Grup íntegre en castellà: No</p>

Prerequisits

És un requisit que l'estudiant hagi signat el " Compromís de confidencialitat de l'estudiant" i el conveni específic de cooperació educativa.

Es recomana prèviament a cursar aquesta assignatura, tenir coneixements sobre: Bases Teòriques i Metodològiques en Infermeria, Funció del Cos Humà I i II, Cures Infermeres a l'Adult I i II, Cures Infermeres en Situacions Complexes, Cures Infermeres a la dona i el nen, Cures Infermeres a l'Ancià, Cures Infermeres en Salut Mental, així com Comunicació Terapèutica i Farmacologia i la realització del Pràctic I, Pràctic II i Pràctic III.

Contextualització i Objectius

Aquesta assignatura forma part del mòdul Pràctiques tutelades i està planificada en el sisè semestre del grau d'Infermeria. Està vinculada al conjunt d'assignatures de tercer curs que aporten la fonamentació teòrica que actuarà com referent per la reflexió en i des de l'acció.

En el Document Mar de Pràctica Clínica i en l'apartat de normatives de la Guia de l'Estudiant s'inclou la informació i documentació en relació a les pràctiques clíniques. És necessari que l'estudiant hagi llegit aquesta documentació abans de cursar l'assignatura.

Aquesta experiència pràctica posa a disposició de l'estudiant situacions reals que permeten aplicar els coneixements, habilitats i actituds apreses i al mateix temps, desenvolupar nous coneixements i adquirir les habilitats necessàries per poder oferir atenció infermera.

Les pràctiques tutelades en entorns assistencials constitueixen un element fonamental per el desenvolupament de les competències professionals en infermeria.

El propòsit de l'assignatura és facilitar la integració de coneixements teòrics, les habilitats i actituds específiques de la titulació, així com aplicar una metodologia de treball sobre la base del model de Virginia Henderson. Així com que els estudiants integrin i aprofundeixin en els coneixements adquirits prèviament i desenvolupin les habilitats i actituds necessàries per dur a terme plans de cures que contribueixin al manteniment i millora de la salut dels individus i la comunitat, centrant la seva actuació en **l'atenció en situacions complexes, a la dona i el nen, a l'ancià i a la salut mental**; i per altra banda guiar l'estudiant en el seu procés cap a la professionalització.

Objectius d'aprenentatge de l'assignatura.

1. Integrar en la pràctica professional els coneixements, habilitats i actituds associades a les competències del pràctic, incorporant els valors professionals, competències de comunicació assistencial, raonament clínic, gestió clínica i judici crític.
2. Utilitzar el procés d'atenció d'infermeria com metodologia científica en les intervencions a la pràctica clínica per proporcionar i garantir el benestar , qualitat i seguretat a les persones ateses i en la resolució de problemes
3. Prestar cures integrals d'infermeria, a l'individu, la família i al comunitat, amb criteris de qualitat i basats en l'evidència científica i en els mitjans disponibles.
4. Realitzar tècniques clíniques i procediments d'infermeria, establint una relació terapèutica amb els malalts i familiars.
5. Reflexionar en i sobre la pràctica amb els referents teòrics i pràctics que l'estudiant va adquirint.

Competències i Resultats d'aprenentatge (1)

Competències	Resultats d'aprenentatge
ESPECÍFIQUES	
<p>E01. Prestar una atenció sanitària tècnica i professional adequada a les necessitats de salut de les persones que s'atenen, d'acord amb l'estat de desenvolupament dels coneixements científics de cada moment i amb els nivells de qualitat i seguretat que s'estableixen a les normes legals i deontològiques aplicables.</p>	<p>E01.21. Valorar de forma integral les situacions de salut emprant eines com l'exploració física, les proves complementàries i l'entrevista d'infermeria.</p> <p>E01.22. Demostrar habilitat en l'execució de procediments i tècniques d'infermeria.</p> <p>E01.24. Avaluar periòdicament les situacions de salut i les intervencions d'infermeria prestades.</p> <p>E01.25. Prestar cures infermeres integrals i individualitzades tant a l'individu i família com comunitats, i avaluar els resultats obtinguts.</p> <p>E01.26. Aplicar a la pràctica assistencial els coneixements i habilitats adquirits.</p> <p>E01.32. Reconèixer les situacions de risc vital.</p> <p>E01.33. Demostrar saber executar maniobres de suport vital bàsic.</p>
<p>E02. Planificar i prestar cures d'infermeria adreçades a les persones, família o grups, enfocades als resultats en salut, avaluant llur impacte mitjançant guies de pràctica clínica i assistencial, que descriuen els processos pels quals es diagnostica, tracta o cuida un problema de salut.</p>	<p>E02.02. Planificar les cures d'infermeria de forma individualitzada i adaptada a cada situació de la pràctica clínica.</p> <p>E02.03. Aplicar el procés d'infermeria per proporcionar i garantir el benestar, qualitat i seguretat a les persones cuidades.</p>
<p>E03. Aplicar els fonaments, principis teòrics i metodològics de la infermeria.</p>	<p>E03.07. Resoldre problemes infermers i problemes de col·laboració emprant la història clínica i aplicant la metodologia infermera i els llenguatges estandarditzats vigents.</p>
<p>E05. Dissenyar sistemes de cures adreçades a les persones, família o grups, avaluant llur impacte i establint les modificacions oportunes.</p>	<p>E05.03. Determinar els criteris de resultat adequats als problemes d'infermeria detectats.</p> <p>E05.06. Aplicar els coneixements sobre la fisiopatologia i els condicionants de la salut en les cures infermeres.</p> <p>E05.09. Valorar l'estat de la salut de l'individu, família o comunitat, identificant els problemes i els factors interns i externs que afecten la seva salut.</p>

<p>E06. Basar les intervencions infermeres en l'evidència científica i en els mitjans disponibles.</p>	<p>E06.05. Aplicar l'evidència científica en la planificació i desenvolupament de les cures infermeres.</p> <p>E06.06. Analitzar les intervencions infermeres justificant-les amb evidències científiques o aportacions d'experts que les recolzin.</p> <p>E06.07. Identificar guies de pràctica clínica específiques per cada etapa del cicle vital.</p>
<p>E07. Demostrar que comprèn sense prejudicis a les persones, considerant llurs aspectes físics, psicològics i socials, com individus autònoms i independents, assegurant el respecte a les opinions, creences i valors, garantint el dret a la intimitat mitjançant la confidencialitat i el secret professional.</p>	<p>E07.12. Aplicar una relació respectuosa amb l'usuari/usuària/família/equip de salut sense emetre judicis de valor.</p> <p>E07.13. Respectar els principis de dret a la intimitat, confidencialitat i secret professional en totes les cures dutes a terme.</p>
<p>E08. Promoure i respectar el dret de participació, informació, autonomia i el consentiment informat en la presa de decisions de les persones ateses, d'acord amb la forma en que viuen el seu procés de salut - malaltia.</p>	<p>E08.06. Integrar en el pla de cures els aspectes psicosocials assegurant el respecte a les opinions, preferències, creences i valors.</p> <p>E08.07. Respectar el dret de participació en el conjunt de presa de decisions de les persones en les seves pròpies cures, d'acord amb la forma en la que viuen el seu procés de salut.</p>
<p>E09. Fomentar estils de vida saludables, l'autocura, tot recolzant el coneixement de les conductes preventives i terapèutiques.</p>	<p>E09.06. Aplicar intervencions educatives i informatives que fomentin estils de vida saludables i l'autocura.</p>
<p>E10. Protegir la salut i el benestar de les persones, família o grups atesos tot garantint la seva seguretat.</p>	<p>E10.02. Identificar els elements que poden posar en risc la salut de les persones en relació a la utilització i gestió dels fàrmacs.</p> <p>E10.11. Prioritzar les mesures sanitàries de prevenció durant les intervencions en centres de salut.</p> <p>E10.12. Valorar el risc i protegir la salut de les persones tot garantint la seva seguretat.</p> <p>E10.13. Utilitzar mesures de protecció i de seguretat per a garantir el benestar i minimitzar el risc vinculat a l'assistència.</p>

<p>E11. Establir una comunicació eficaç amb persones, família, grups socials i companys/es, i fomentar l' educació per la salut.</p>	<p>E11.05. Establir una relació empàtica i respectuosa amb la persona i família, d'acord amb la seva situació, problema de salut i etapa de desenvolupament.</p> <p>E11.06. Utilitzar estratègies i habilitats que permetin la comunicació efectiva amb les persones, famílies, grups socials i companys/es, així com l'expressió de les preocupacions i interessos.</p> <p>E11.07. Comunicar-se adaptant el llenguatge a cada interlocutor.</p>
<p>E12. Demostrar que coneix el codi ètic i deontològic de la infermeria espanyola, i comprèn les implicacions ètiques de la salut en un context mundial en transformació.</p>	<p>E12.05. Aplicar el codi ètic i deontològic de la infermeria en tots els àmbits de l'activitat infermera.</p>
<p>E13. Demostrar que coneix els principis de finançament sanitari i sociosanitari, i emprar adequadament els recursos disponibles.</p>	<p>E13.05. Utilitzar adequadament els recursos disponibles.</p>
<p>E15. Treballar amb l'equip de professionals com unitat bàsica en la que s'estructuren de forma uni o multidisciplinària i interdisciplinària els professionals i altre personal de les organitzacions assistencials.</p>	<p>E15.03. Demostrar una actitud cooperativa amb els i les diferents membres de l'equip.</p> <p>E15.07. Integar-se en equips de treball multidisciplinaris o interdisciplinaris i compartir objectius comuns.</p>
<p>E16. Demostrar que coneix els sistemes d'informació sanitària.</p>	<p>E16.07. Utilitzar els sistemes d'informació sanitària i programes informàtics per a la recollida i anàlisi de les dades que faciliten la planificació, anàlisi i avaluació de les cures així com la generació d'informes.</p>
<p>E17. Realitzar les cures d'infermeria basant-se en l'atenció integral de salut que suposa la cooperació multi-professional, la integració dels processos i la continuïtat assistencial.</p>	<p>E17.02. Valorar i tractar les persones d'una manera holística tolerant i sense emetre judicis de valor.</p> <p>E17.03. Treballar en col·laboració i de forma responsable per aconseguir els objectius prèviament planificats tot garantint la continuïtat assistencial.</p> <p>E17.04. Realitzar les cures d'infermeria de forma integral dins de l'equip interdisciplinari.</p>
<p>E18. Demostrar que coneix les estratègies per adoptar mesures de confort i atenció de símptomes adreçades a la persona i la família, en l'aplicació de cures pal·liatives que contribueixen a alleugerir la situació de malalts en situació avançada i terminal.</p>	<p>E18.05. Dissenyar cures adreçades a persones en situació de malaltia avançada i en situació de final de vida que recullin les estratègies adequades per a millorar el confort i alleugerir la situació, posant atenció als valors i preferències de les persones malaltes i les seves famílies.</p>

E19. Plantejar solucions als problemes de salut/malaltia de les persones, famílies o comunitat aplicant la relació terapèutica seguint el mètode científic del procés infermer.	E19.04. Aplicar la relació d'ajuda a la solució dels problemes de salut/malaltia de les persones, famílies o comunitat.
E20. Utilitzar la metodologia científica a les seves intervencions.	E20.06. Utilitzar el procés d'atenció d'infermeria amb metodologia científica en les intervencions i resolució de problemes. E20.08. Utilitzar l'evidència científica en la pràctica assistencial.
GENERALS / BÀSIQUES	
G01. Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat	G01.03. Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per a desenvolupar una actitud crítica i reflexiva. G01.04. Adaptar-se a les noves situacions i contextos mantenint una actitud constructiva.
G02. Actuar en l'àmbit de coneixement propi valorant l'impacte social, econòmic i mediambiental.	G02.01. Identificar les implicacions socials, econòmiques i mediambientals de les activitats acadèmiques i professionals de l'àmbit de coneixement propi.
G04. Actuar en l'àmbit de coneixement propi avaluant les desigualtats per raó de sexe/gènere.	G04.03. Analitzar les diferències per sexe i les desigualtats de gènere en l'etiologia, l'anatomia, la fisiologia, les patologies, en el diagnòstic diferencial, les opcions terapèutiques, la resposta farmacològica, el pronòstic i en les cures infermeres. G04.04. Realitzar una història clínica, examen físic, psicològic i diagnòstic d'infermeria de forma específica per homes i dones, incorporant a més la diversitat afectiu-sexual, d'identitat i expressió de gènere. G04.07. Comunicar fent un ús no sexista ni discriminatori del llenguatge.
B02. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.	
B03. Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.	

B04. Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.	
B05. Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.	

(1) "Les competències i resultats d'aprenentatge de la matèria Pràctica Externa es treballaran i s'avaluaran al llarg dels diferents pràcticums en funció del context i àmbit on es desenvolupin cadascú dels pràcticums. Al llarg del desenvolupament de les estades de pràctica clínica de 2n a 4rt curs es vetllarà per l'assoliment de totes les competències de pràctica clínica de la titulació."

Continguts

Durant la pràctica l'estudiant ha de valorar les necessitats, identificar diagnòstics i resoldre els problemes de les persones ateses que es presenten durant les pràctiques amb la tutela de la infermera.

Els continguts d'aquest pràcticum consten d'una combinació de les diferents assignatures impartides al llarg de tercer curs:

- El model de valoració d'infermeria de Virgínia Henderson aplicat a l'atenció al recent nascut, l'infant, l'adult i a la vellesa.
- Les bases metodològiques per planificar i oferir cures infermeres. L'aplicació del procés d'ensenyament - aprenentatge quan s'ofereixen les cures infermeres a persones de diferents cultures.
- Pla d'atenció d'infermeria.
- El codi deontològic, els drets i deures de l'usuari en el marc del sistema assistencial.
- La millora continua de la qualitat de les cures infermeres.
- Guies de pràctica clínica i protocols.
- Alimentació saludable i dietes terapèutiques de les persones ateses.
- Factors que influeixen en els processos d'aprenentatge de les persones ateses, necessitats educatives, objectius d'aprenentatge, estratègies educatives i resultats esperats.
- Les cures infermeres orientades a la promoció i prevenció de la salut.
- Farmacocinètica, farmacodinàmica dels fàrmacs que més es prescriuen així com les necessitats educatives de les persones.
- Comunicació terapèutica.
- Gestió de conflictes.
- Les normes de gestió de riscos per al a seguretat del malalt.
- El sistema sanitari català.

Metodologia

El pràcticum V està regulat pel conveni de col·laboració amb el centre de pràctiques, el projecte formatiu de l'assignatura i el Document Marc de Pràctiques Clínicas.

Activitat supervisada: Pràctica Clínica

Les pràctiques clíniques donen l'oportunitat a l'estudiant de desenvolupar coneixements, habilitats, actituds i valors en un àmbit professional real i complex. Consten de dos estades de pràctica clínica, d'aproximadament 4 setmanes cadascuna, en serveis de cures complexes i crítiques, d'atenció a la dona, atenció a l'infant, atenció a l'ancià i/o atenció a la salut mental.

Cada estudiant, durant la pràctica, està assignat a una tutora del centre de pràctiques (infermeria de referència) que assumeix a un únic estudiant durant tot el període; i a una tutora acadèmica (professora i/o col·laboradora clínica) que realitza el seguiment setmanal del progrés i l'avaluació formativa de l'estudiant.

Torns i horaris:

S'estableixen pràctiques diàries en torn diürn (matí i tarda) i en torn nocturn adaptat a l'horari assistencial del Centre (2)

Aquests torns poden ser modificats en funció de situacions imprevistes i/o de necessitats del propi centre de pràctiques o del tutor acadèmic.

Activitat autònoma: Memòria Reflexiva de l'estudiant

Es un recull d'aquelles situacions viscudes durant la pràctica que han despertat la curiositat i l'anàlisi crític o inclús alguna emoció amb impacte en el procés d'aprenentatge.

Els estudiants disposaran al campus virtual de l'assignatura, de les pautes d'elaboració i els criteris d'avaluació per a la realització del treball autònom.

Activitats Formatives

Activitat	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Supervisades Pràctica clínica assistencial humana	291	11,64	E01.21, E01.22, E01.24, E01.25, E01.26, E01.32, E01.33, E02.02, E02.03, E05.06, E05.09, E06.05, E07.12, E07.13, E08.07, E09.06, E10.11, E10.12, E10.13, E11.05, E11.06, E11.07, E12.05, E13.05, E15.03, E15.07, E16.07, E17.02, E17.03, E17.04, E19.04, E20.08, B02, B04, G01, G01.03, G1.04, G04.07
Tipus: Autònomes Estudi personal, consultes bibliogràfiques i documents. Elaboració de treballs.	9	0,36	E03.07, E05.03, E06.06, E06.07, E08.06, E10.02, E12.05, E18.05, E20.06, B03, B04, B05, G01.03, G02.01, G04.03, G04.04

(2) Les hores de pràctiques de l'estudiant s'estableix en una mitjana de 7h,30'/dia, més/menys 30', tenint en compte les particularitats dels diferents centres de pràctiques col·laboradors. Al llarg del grau, de 2n a 4rt curs, l'estudiant assoleix les hores totals especificades en la matèria de Pràctiques Externes

Avaluació

L'avaluació és formativa i continuada. S'avalua el nivell de consecució dels objectius i les competències adquirides durant les pràctiques clíniques.

L'assistència a les pràctiques clíniques és obligatòria.

En l'avaluació de l'estudiant intervenen:

- La tutora del centre de pràctiques (infermera de referència) que informa del procés continuat de l'estudiant.
- La tutora acadèmica (col·laboradora clínica), que valora el seguiment de l'aprenentatge de l'estudiant.
- El mateix estudiant, mitjançant la memòria del pràctic.
- La professora responsable de l'assignatura, responsable de l'avaluació global de l'estudiant i de la qualificació.

Instruments d'avaluació de l' assignatura

- Informe de la tutora del centre.
- Informe d'avaluació de la tutora acadèmica.
- Memòria de l'estudiant.

Requisits:

- **L'assistència a la pràctica clínica és obligatòria en la totalitat de les hores programades, en el torn i horari assignats.**
- Entenem com **una falta d'assistència justificada:**
 1. Defunció de familiar de primer i segon grau de consanguinitat.
 2. Malaltia aguda
 3. Visita mèdica programada
 4. Examen del carnet de conduir
 5. Examen oficial universitari
 6. Proves oficials d'idiomes
 7. Període de quarantena domiciliària provocada per incidències relacionades amb COVID-19 (contacte estret d'alguna persona diagnosticada de COVID-19; espera del resultat d'una PCR o alguna altra prova de diagnòstic molecular per presentar simptomatologia compatible amb la COVID-19.)
 8. Estudiant vulnerable pel risc de gravetat en cas de contraure la infecció per SARS-coV-2, per indicació salut laboral no es pot incorporar a cap entorn de pràctiques.
 9. Atendre la cura de menors o familiars a càrrec davant aïllaments o tancament de centres escolars, residencial, etc
 10. Altres casos aprovats conjuntament per l'entitat col·laboradora i la EUI-Sant Pau.

- **Comunicació d'absències:** L'estudiant ha d'informar a la tutora de l'entitat col·laboradora (infermera de referència), a la tutora acadèmica (col·laboradora clínica) i a la responsable de l'assignatura de qualsevol absència i ha de presentar el justificant corresponent. Quan l'absència sigui previsible, cal avisar amb prou antelació a la tutora de l'entitat col·laboradora (infermera de referència), a la tutora acadèmica (col·laboradora clínica) i a la responsable de l'assignatura. (Normativa de pràctiques acadèmiques externes de l'UAB)³

- **Faltes no justificades:**
 - Per cada falta no justificada, fins a 2 dies, es descomptarà 0.5 punts de la nota final de l'assignatura.
 - Si l'estudiant té ≥ 3 faltes sense justificar, l'assignatura quedarà suspesa.

- **Faltes justificades:**
 1. **3, 4, 5 faltes justificades:** El professor responsable de l'assignatura plantejarà una activitat de recuperació.

 2. **> de 5:** El professor responsable de l'assignatura valorarà cada cas de forma individual.

La nota final de l'assignatura s'obté a partir de la mitja ponderada segons el percentatge del instruments d'avaluació.

La nota mínima de cada part per poder fer la mitja és un 5 sobre 10.

No evaluable

Quan l'estudiant no ha aportat suficients evidències que permetin una qualificació global de l'assignatura, en l'acte sortirà la qualificació de "No evaluable".

Són motiu de falta d'evidències suficients si l'estudiant no participa en cap de les activitats de l'avaluació continuada.

Qualificació

- 0 a 4,9: Suspens
- 5,0 a 6,9: Aprovat
- 7,0 a 8,9: Notable
- 9,0 a 10: Excel·lent (en el cas que l'alumne hagi obtingut una nota igual o superior a 9, podrà optar, a criteri del professor, a una matrícula d'honor).

³ Normativa de pràctiques acadèmiques externes de l' UAB (Acord del Consell de Govern de 10 de desembre de 2014),

Revisió avaluació de l'assignatura

Una vegada publicada la nota final, l'estudiant pot sol·licitar la revisió en el període determinat per la "revisió". No s'acceptaran sol·licituds de revisió en dates fora del límit establert.

Activitats d'avaluació

Activitat	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitat supervisada	100%	291	11,64	
Avaluació de la realització de la pràctica clínica				E01.21, E01.22, E01.24, E01.25, E01.26, E01.32, E01.33, E02.02, E02.03, E05.06, E05.09, E06.05, E07.12, E07.13, E08.07, E09.06, E10.11, E10.12, E10.13, E11.05, E11.06, E11.07, E12.05, E13.05, E15.03, E15.07, E16.07, E17.02, E17.03, E17.04, E19.04, E20.08, B02, B04,
- Informe de la tutora del centre	45%			
- Informe d'avaluació de la tutora acadèmica	35%			
- Entrega de informe	20%	9	0,36	G01, G01.03, G1.04, G04.07

BIBLIOGRAFIA

DIAGNÓSTICO DE ENFERMERÍA

Autor Carpenito, L.J.

Edició 9ª edició. Mac Graw Hill Interamericana de España 2002

ISBN 978-84-4860-48-37

NANDA. DIAGNÓSTICOS ENFERMEROS: DEFINICIONES Y CLASIFICACIÓN 2018- 2020

Autor NANDA Internacional.

Edició Elsevier Espanya S.L. 2017

ISBN 978-84-9022-026-9

GUÍA PRÁCTICA DE INFORMES DE ENFERMERÍA EN SALUD MENTAL

Autor Tejedor, Mª Jesús; Etxabe Mª. Pilar Edició Edició

Barcelona: editorial Glosa. 2007

ISBN 978-84-7429-361-6

MANUAL DE DROGODEPENDENCIAS

Autor Fatima Larger ; Francisca López
Edició Ediciones LU Libreria Universitaria s. l. Barcelona 2002
ISBN 84-89978-34-4

ENFERMERÍA PSIQUIÁTRICA Y DE SALUD MENTAL. CONCEPTOS BÁSICOS.

Autor Shives, L. R.
Edició Madrid:Mac Graw Hill Interamericana .2007
ISBN 978-84-481-4661-0

Enllaços web

Grup Nacional per l'estudi i assessorament de les úlceres per pressió i les ferides cròniques
<https://gneaupp.info/biblioteca-internacional-de-heridas/>

Confederación Salud Mental España
<https://consaludmental.org/presentacion-confederacion-salud-mental/>

Psiquiatria.com
<http://www.psiquiatria.>